

La república -Joos de Vries

El narrador de *La república* és Friso de Vos, un jove holandès que treballa a la Universitat de Cornell (Nova York) com a redactor en cap de la revista *El Sonàmbul*, dedicada a publicar estudis acadèmics a l'entorn de la figura d'Adolf Hitler. El seu mentor és Josip Brik, autor d'un estudi comparatiu entre Robespierre i Hitler, fundador de la branca universitària dels estudis sobre el dictador alemany, professor convidat en diferents universitats i membre d'uns quants *think tanks*: en fi, una eminència.

Tan bon punt comença el llibre, es produeixen tot de fets rellevants. En primer lloc, Friso viatja a Xile a entrevistar per a *El Sonàmbul* una sèrie de ciutadans que es diuen Hitler. En segon lloc, en aquest viatge agafa una infecció greu. En tercer lloc, el professor Brik es precipita d'una finestra i mor. El resultat d'aquesta concatenació de circumstàncies és que, com que pateix una indisposició greu a milers de quilòmetres, Friso és absent del funeral de Brik. En els actes públics, qui actua com a hereu intel·lectual de Brik és Philip de Vries, de qui Friso no ha sentit parlar mai i que com ell és holandès, jove, alt i ros.

La figura del doble

Friso veu Philip com un suplantador d'ell mateix, que s'autoconsidera el màxim especialista mundial en la figura i en l'obra de Brik. En el llibre, aquesta sensació inquietant de *dopplegänger* corre paral·lela a l'esment de tot d'estudis acadèmics *bizarre* sobre el Führer: similituds entre Hitler i Lord Voldemort, la popularitat de les històries de Sherlock Holmes a l'Alemanya nazi, la figura de Hitler en la ficció contemporània, el porno a l'entorn del Tercer Reich, en particular subproductes com ara *Ilsa (She wolf of the SS)*. A la novel·la, aquests estudis que tendeixen al deliri no sempre són ben rebuts, com ara quan Friso pronuncia una conferència sobre l'humor jueu dedicat a l'holocaust enmig d'un silenci glacial. La sensació d'incredulitat arriba al nivell màxim amb la inclusió en el llibre de fotografies extrems de la pàgina thingsthatlooklikehitler.com, que inclou cases, gossos, sabates i peixos que fan pensar en la cara del dictador. I, amb tot, els estudis especialitzats que gestiona Friso també inclouen aportacions serioses, com ara el fet que a partir de 2004 els actors que interpreten Hitler ja no imiten la figura històrica, sinó la interpretació que en fa Bruno Ganz a *Der Untergang*.

Una vegada recuperat de la infecció, Friso es dirigeix a Viena a participar en el congrés End of History, on també està inscrit Philip de Vries, en relació al qual Friso se sent superior i alhora marginat. De fet, està previst que Friso i Philip participin en un debat oficial en el marc del congrés. Endut per un afany de venjança causat per gelosia acadèmica, Friso decideix aprofitar-se de la semblança física amb Philip per fer-se

passar per ell i deixar-lo en ridícul entre els assistents al congrés: suplantar el suplantador, doncs.

Mentre evita les trucades de Philip i deixa els seus missatges sense contestar, Friso es presenta com a Philip davant els historiadors i les figures públiques amb qui es relaciona a Viena. És així com entra en contacte amb el patró de la Burgers Foundation, dedicada a vendes i subhastes, i amb la seva bella assistent, amb qui acaba passant la nit. L'endemà descobreix que les escenes més tòrrides han estat gravades en un vídeo, probablement per fer-li xantatge amb algun motiu desconegut, només que el xantatge no es dirigeix a ell, sinó a Philip, per qui s'havia fet passar.

(Arribats en aquest punt, com a lectors de la novel·la notem sensacions contradictòries: les giragonses de la trama ens diverteixen, mentre que les paradoxes i contradiccions sobre Hitler que formula Friso ens fan gràcia i alhora ens fan sentir culpables d'aquesta gràcia, ja que som conscients que no es tracta d'un tema gaire graciós. En aquest sentit, *La república* és l'equivalent en el camp del feixisme de la novel·la *Trainspotting* d'Irvine Welsh, que va conquerir per a l'humor el terreny de la drogaaddicció. Encara hem d'afegir que la similitud entre Friso de Vos i Philip de Vries és compartida per l'autor de la novel·la, Joost de Vries: tots tres formen un trio fonèticament i personalment equívoc.)

Mentrestant, Philip fa arribar a Friso un article escrit per ell a l'entorn de la maqueta que va fer construir l'arquitecte de Hitler, Albert Speer, sobre Germània, el model de la ciutat alemanya del futur. Segons l'article, Brik posseïa un fragment d'aquesta maqueta, que ara tindria un valor històric i sobretot econòmic. Tot indica que el vídeo que registra les proeses eròtiques realitzades per Friso i la bella assistent de la Burgers Foundation té relació amb aquest fragment de maqueta, ja que pot servir per estimular Friso a localitzar-la i fer-la a mans dels xantatgistes. Les motivacions, però, no queden clares en vista de la manera com Friso és amonestat pel presumpte extorsionador: "Sou els paparazzi entre els historiadors, interessats en les estrelles, la brillantor dels uniformes enllustrats de la calavera." Hem d'afegir que el presumpte extorsionador duu un número tatuat al canell, demostració que va conèixer de primera mà els camps nazis. Sembla, doncs, que el tema de *La república* ha virat de la figura del doble a la crítica de la banalització del nazisme o, d'una manera més general, a la pèrdua de contacte amb la realitat –o, si ho preferiu, la manca d'humanitat, o potser el cinisme– que poden sofrir els especialistes universitaris respecte de la matèria que estudien, en particular en l'àmbit de la història.

Eichmann i Mengele

En el llibre, mentrestant, es van acumulant les consideracions sobre el nazisme. Un dels personatges revela que el comando israelià que va capturar Adolf Eichmann a

Argentina el 1960 va rebre també l'ordre de capturar Josef Mengele, una ordre que es va desestimar per assegurar l'èxit de la primera missió. La decisió va tenir conseqüències: “Quina idea tindríem dels nazis sense el judici d'Eichmann? Sense Eichmann, no tindríem banalitat de mal i, encara que l'expressió de Hannah Arendt es malinterpreta sovint, tampoc no tindríem participació passiva. Sense la grisor d'Eichmann només tindríem el malvat estrofolari Mengele, un metge que feia terribles experiments sense sentit, per pur sadisme, sens que els hi manés ningú.”

En un altre pla, igual com els grecs es disputaven l'armadura d'Aquil·les un cop mort, els acadèmics es barallen per l'herència intel·lectual del professor Brik (la comparació és de l'autor). En el congrés de Viena apareix també el Front d'Alliberament del Braç Dret, que s'ha autoencomanat la missió de deshitleritzar la salutació romana, que és com dir que ha iniciat una maniobra per naturalitzar la iconografia feixista. En el *sancta sanctorum* d'un antiquari vienès, Friso topa per primera vegada amb una esvàstica que “significa alguna cosa”, més enllà de qüestions historiogràfiques o estètiques. En les pàgines sobre el congrés també hi fa un *cameo* el polític holandès Geert Wilders, molt crític amb l'expansió de l'islam al seu país.

Apareguda el 2013, *La república* és la segona novel·la de Joost de Vries (Alkmaar, 1983), i la primera que s'edita en català, en versió impecable de Maria Rosich. No revelarem aquí el final d'aquesta barreja entre vodevil i reflexió metahistòrica, entre crítica política i humor discordat. En canvi ens agradaria destacar que està escrit amb intel·ligència narrativa, sentit dels diàlegs i talent per a les descripcions. Val la pena visitar l'escena final, quan Friso busca a l'habitació de Philip l'urna que conté les cendres del professor Brik. Al capdavall, potser el rerefons del llibre no són les qüestions acadèmiques tractades amb ironia centreeuropea, sinó que hi té un paper central el factor humà.